

REGALOS del present número:

Segón folletí de la pessa cómica

L'ARGENT VIU

(J. CAMPDERRÓS).

Octau de la interessant novela ilustrada

LA "MIONETTE"

(EUGENI MULLER, traducció de BORI y FONTESTÁ).

Núm. 42.

15 céntims.

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Raurich, 20, principal.

NÚMERO CORRENT.	15	CÉNTIMS.
» ATRASSAT.	20	»

Director: J. Ayné Rabell.

Administrador: Bartomeu Lloró.

UNA EXCURSIÓ Á MALLORCA

PATI DEL CONVENT DE JESÚS, AVUY ENRUNAT, DE PALMA

Allò de que las lleys son iguals per tothóm, es una de las tantas mentidas que fan corre'ls que son á dalt, per accontentar á n'els d'assota. Tothóm n'está tan convenusut de que es una bola, que ningú hi creu, ni'n fa cas. Però per més desenganyada que n'estigui la gent, aixó no vol dir que no sigui bo fer veure ló qu'es aquest embut que'n diuhen Lley, molt ample pe'ls uns y qu'apreta á n'els altres, fins á escanyarlos. Y un dels cassos que més bé ho ensenyan, es el que vaig á explicarlos.

Dos trinxerayres, ab algunas copas de més al cos, jugan á cartas; y per l'as ó la manilla, surten desafiats cap á sota Montjuich y un d'ells queda estanglat á terra d'una ganivetada. Ve la Justicia en forma de polissón,—pocas vegadas, perque, casi sempre, fugen d'alli ahont hi há bronquina, com de la peste: però vaja, suposém que per etzar, se n'hi atansa algún empleyat de nou qu'agafa á n'el assessi y avisa al jutje; y aquest mana qu'enterrin al mort y fiquin al viu á la presó.

Passan setmanas, passan mesos y devegadas anys,—perque, la Justicia d'Espanya, si fa la feyna dolenta no es per anar depressa;—y al últim després d'embrutar molt paper sellat, fan el paquet á n'el trinxerayre y l'envian á presiri.

Es molt just,—dirán vostés: qui la fa, que la pagui.—Si, però, aquest cas, es solzament la cara de la medalla; fassin el favor de mirar la creu, si son servits.

Dos senyors,—militars, periodistas, negociants, lo que vulguin;—tenen quatre paraulas á dir, per cualsevol cosa; las sanchs els hi pujan al cap y comensan que si tu ets aixó, que si tu ets alló, d'una paraula lletja, n' ve un'altra d'esgarrifosa y després de dirse els mil vituperis, no arriban á cops de punys, perque els descomparteixen.

Un dels dos, el que té la camisa més bruta casi sempre, agafa dos amichs seus y'ls envia á l'altre, perque'l desafihi. Aquest, crida á dos senyors més perque s'entenguin ab ells y entre tots quatre pactin com y cuan els dos rivals han de barallarse. Ve'l dia y hora assenyals y *pim, pam*, aquells dos senyors se trenca la crisma, ab todas las reglas del art y á sanch freda.

Ja sé que bona part d'aqueixos *lances*, no pasan de moxigangas, ab *apoteosis* de xampany. Però suposém que la cosa va de serio y qu'un dels dos busca-bregas queda nafrat ó mort.

¿Qué fa la Justicia en aquest cas? La senyora Justicia s'está molt tranquilona á caseta y no's mou ni's mena, deixant que curin al ferit y si es mort que l'enterrin y que'l matador se passegi ben lliure, per alli ahont li dongui el gust y la gana.

Pe'ls de dalt, el forat gros del embut, pe'ls de baix tan estret com se pugui.

—Oh! el cas es molt diferent,—dirán alguns. —Cert qu'ho es; no cal ignorarho. En primer lloch, el trinxerayre, per la seva mala educació, ó més ben dit, per la seva falta complerta d'educació, de qu'ell no'n té cap culpa, no té, ni pot tenir, una idea clara del bé y del mal, com els dos altres senyors, qu'hem posat per exemple. Ademés, ell fa'l disbarat á sanchs calentas y ab el cervell enterbolit per la fumera del vi, moltes vegadas; mentres que l'altre ha tingut temps sobrat de posarse sobre si y reflexionar lo qu'anava á fer. Ara no contém que, casi sempre, un dels dos senyors del nostre cuento, té ventatja reconeguda sobre l'altre en el maneig de las armas, convertintse'l desafio en un assessinat, ab premeditació y alevosia.

Ja veuhen que la diferencia es tota en favor del trinxerayre ¿per qué, donchs, no han de passar tots pe'l mateix adressador?

Y no's digui que del segón cas, la Justicia no n'heu esment. Fa pochos dias, varen barallarse á cops de sabre'ls directors de dos periódichs madrilenys; un dels dos, segons sembla, va sortirne ab el cap badat: tots els diaris n'anaren plens y encara no he vist qu'haguessin ficat ningú á la presó.

Si es vritat allò de que l'exemple ha de venir de dalt, ja estém ben ennavegats. Els qu'haurian de donar llum, donan fum Tothóm está tip de dir que'l desafio es una costum selvatje y tonta: y ab tot y aixó, en ple sigle xx, dos periodistas, dos homes que tenen la pretensió d'esser pastors de las multitudes, dos homes que, pe'l seu estat, deurian trobarse per sobre las preocupacions del comú, cuan acaban els arguments de la rahó, deixan la ploma y discuteixen á cops d'estaca. ¡Bonich exemple, com hi há món!

*
**

La vaga de la conca del Ter sembla qu'está en camí d'arreglarse, després d'haver ocasionat una pila de disbarats en aquella comarca.

Molt son de dordre fets com els passats en Torelló, Manlleu y altres pobles d'aquella encontrada, no fa gayres dias; però més culpa que'ls autors materials dels mateixos, tenen los qu'ab els seus egoismes y las sevas intransigencias els atian y'ls qu'ab una ceguera incomprendible, ni saben preveurels, ni prevenirlos.

Si'ls nostres fabricants, en comptes de preocuparse solzament de fer balansos ab un cent per cent de benefici, volguessin pendres la pena d'estudiar lo que passa per Europa, se donarian compte de la transformació económica que ve preparantse y mirarian de que aquesta's fes

LA DIADA DELS RAMS

SORTINT DE BENEHIR

sense batzegadas, sense un daltabaix de qu'ells seran las primeras victimas.

Avuy la massa obrera, no veu encara'l camí qu'ha de conduirla á la conquesta dels seus ideals. però el dia que'l trobi, capbussará á la classe mitja, com la classe mitja capbussá l'aristocracia á las darrerias del sigle divuyt.

No'n treuran pas res els fabricants, de demanar soldats al Govern perque'ls defensin; mantant treballadors, no mataran l'idea que'ls alenta; dels morts passará als vius, y per matarlos á tots, tindrian que matar també l'industria que'ls fa viure.

Creguinme'ls fabricants: posarse al devant de l'aygua per deturar la riuhada, sols pot ferho un boig: l'home prudent, construeix terraplens cuan el temps es á la bonansa, per conduir l'aygua allí ahont no pugui fer dany, ans al contrari, serveixi per un bé per tothóm.

No puch dir, en el cas present, quina de las dos parts té rahó: però conech massa l'esprit que guia á n'els nostres industrials y aixó'm basta per sospitarho.

La set de guany es lo que'ls distingeix y ab tal de satisferla no miran res, y explotarian al pare que vá engendrarlos. Un bon exemple es lo que passa ab una industria implantada de poch á Catalunya: parlo de la fabricació de sucre de rabe-bleda.

Els fabricants pagan la primera materia, á n'els pagesos, á 30 pessetas la tonelada, mentres tinga un 11 per 100 de sucre: la que fa més, á menos de contracte especial, la pagan al mateix preu: la que fa menos, á preus convencionals.

Ara bé; cada cent quintars de rabe-bleda, l's costa 120 pessetas y'n treuhen, al menos, 11 quintars de sucre que, á 50 pessetas com s'ha vengut fins fa poch, representan 550 pessetas, sense contar las despullas que valen alguna cosa: posém que'ls gastos de fabricació, pujin 130 pessetas més y encara queda un benefici de passa del 50 per 100.

Aixis s'explica, qu'una de las fábricas plantadas darrerament, doblés el capital, ab els beneficis d'un sol any.

Y pregunto jo: son justas aquestas ganancias, obtingudas, explotant á n'el pagés, al pagarli la primera materia menos del degut y á n'el consumidor, fentli pagar el producte més del que val?

A n'el meu enténdrer, y que'm perdonin si vaig errat, entre aixó y sortir al camí ral trabuch en má, no hi va gayre diferencia. No més la de que l'una cosa es tolerada per la Lley y per l'altra envian á presiri. Pero en el fondo.... tal-li, tal-lera.

JOSEPH PIULA.

Recort

Cad'any al arriuar dels Rams el dia beso la palma que al balcó's marceix, la meva palma qu'era ma alegría cuan jo era nen.

Y goso recordant els meus ensomnis mos desitjs, mas follias, mos anhels, mas ilussions primeras que no tornarán mes.

¡Oh benchida palma, que me'n portan de dolcissims recorts els teus ramells!

JOSEPH M.^a DE SUCRE

Diümenge de Rams.

¡Hossana in excelsis! ¡hossana in excelsis! crida tot una alláu d'infants fent cimbrear las grogas palmissas y'l llorer vert que embauma ab llur flayre el temple Sant; y'ls clergues dalt del presbiteri preparan la Benedicció boy salmejant aquells versiculs plens de recorts dolços per las ánimas cristianas, y al clam *Procedamus in pace*, que l'ensa'l diaca, s'allarga la processó tota magestuosa, voltant las naus de la Iglesia, y onadas de palmas y llorers segueixen als ministres del Senyor que ornats ab ricas y llampantras vestiduras recordan ab cerimonia santa l'entrada de Jesús á la ciutat de Jerusalem per comensar la Passió redemptora del llinatge humá.

Diümenge de Rams: cad'any te veig rialler, y més en el temps de ma florida infantesa. ¡Oh allavors! com l'esperava aquesta diada solemne; l'esperava ab el cor vestit de festa, boy preparant la seguida de cosas dolças ab que ornava el meu ramás de llorer: rosaris de pinyons, pomas camosinas, figuras de pasta y ensucrats, fent aparèixer al ram un aparador que feya ensalibar als companyons de la meva infantesa. Benehit ram de llorer, que n'has allunyadas de tempestas á l'ànima meva! Com deus balandrejarte á sota la teulada d'aquell casal dels meus somnis!

Ja fan onze anys que per darrer'vegada porti pe'ls Rams la palma á benehir; ja fan onze anys, y aquella hermosa diada me sembla que era ahir. (1)

ANTON BUSQUETS Y PUNSET.

Cansonetes

De las llágrimas dels ángels m'han dit que tou fet el mar; més jo ho dupto cuan ho penso porque may t'he vist plorar.

* * *

Ets la il-lusió de mon somni, la imatge del pensament, la fé que'm dona la vida, la esperansa que'm sosté.

F. GIRÓ.

(1) Trullol y Plana: *La Palma*.

L'Abandonada.

Sentats ben apropet de la llar, cercant el calliu del foc revifador, els dos vells restaven silenciosos. Anavan passant las horas que l'antich rellotje cantava ab sa veu regullosa, inharmonica, y ells dos cap-baixos, tristos, no's veyan pas ab esma de mórers. Pensavan, pensavan en el drama que feya temps els havia corprés, mitj trossejantlos el cor. El drama intim aquell, véyentlo entre penombres, els martiritzava crudelment. Fou interromput el fret silenci pe'ls udols del gos que lladrava furientment en el baluart de la casa. Una nit de cel amplament tapat per ferma nuvolada no deixava lluhir la llum feble de las estrellas.

— Has vist — digué ella — has vist com sembla la nit d'avuy la gorga negra d'aquell gegant de que'ns parlava'l senyor rector del poble en el sermó del diumenge?

— Es ben veritat — contestá ell, — es ben veritat que sembla la gorga del gegant que's menjava la gent que va pe'l món á fer mal, que no va á missa...

— De la gent aquella — afegi ella — que desprecia'ls seus fills, que'ls abandona entre'l perill...

— Prou — interrompé ell cridant ab forsa — qu'aixó'm martiritza. Sembla que cuan parlan d'aquesta cosa un dimoni s'entretengui en esgarrinxarme la pell ab las sevas urpas. ¡Calla, per Deu, calla, Toneta, no me'n parlis d'aquestas cosas!

— Son els remordiments...

— Potsersí qu'ho son, pro: entenho, entenho ben bé. La noya, ¿sabs

qui vull dir, la noya?, l'única filla nostra; may, may més hi entrarà en aquesta casa, perque l'ultratje que va fernos á l'honra, la mena d'escupinada que va tirarnos damunt de nostras testas y ab la cual va embrutar nostras cabells blanchs, no consinteix de cap manera, no consinteix qu'entri.

— Pro... es nostra filla...

— Ja ho sé qu'ho es, pro res hauriam perdut en que hagués mort després de néixer.

— La llengua t'haurias de mossegar cuan d'aytal manera parlas... ¿T'agrada que't digan pare dolent?... De dugas horas al voltant no's

ELS SUCCESOS DE LAS VAGAS DEL TER

UN CARRER DE LA VILA DE TORELLÓ.

parla d'altra cosa que de ta tirania. La gent, al igual que jo, s'estranya de que no hagin tingut compassió de ta pobreta filla en els deu ó dotze mesos que fa qu'es fora de casa...

—La gent qu'es cuydi de casa seva.

Regná altra volta'l silenci. Per l'imaginació dels dos vells passavan y tornavan á passar imatjes y més imatjes, confosas totas ellas, de la seva filla. El foch, escalfantlos ab sa escalfor gaya, los hi distreya'ls pensaments, mes, aquests, com á martiri terrible, desseguida'ls hi venian altra volta á la memoria. Y veyan que sa filla alashoras, al prelude de l'estació hivernal de raigs de sol esmortuhts y de cel boy cobert per núvols colors de plom, ella, ab la cabellera destrenada's passejava pe'ls cims de las montanyas altissimas, descalsos els peus y rajantli la sanch á borbolls y deixantla estampada entre la blancor de la neu immaculada; sempre la veyan ab son fillet als brassos, ab aquell fill causa de sa desventura y qu'ella somreya tot obligantli á xuclar afanyosament el liquit vital que de sas mamellas esgroguehidas esperava sortis. La veyan al estiu tot cercant ombra sota'ls arbres contra'ls raigs d'un sol brillant que de ple á ple inundava tota la terra ab sa claror, y l'oviravan cuan pera escoltar la complanta eterna del mar, qu'ella tan estimava, adelerada trespava, sempre ab son fillet als brassos, per la platja caldejada. Y sempre la veyan envoltada per una lleugera ombra de tristesa, no més somriguent á llur fillet, acarontantlo tendrement y menjant avuy, demá estant dejuna, anava caminant pe'l món, feya la trista caminada damunt de la terra sense sapiguer ahont anava, oblidant el punt ahont pera mitigar sas forsas perdudas restava parada. Pensavan abdós ab aixó y abdós ploravan; ell plorava ab ira mal continguda; ella plorava trencant sos plors ab frases de pietat ..

La nit avansava y'ls dos vells restavan encara sense ni esma de móurers. Minvava l'escalfor del foch, el gos udolava feblement boy adormintse, l'óliva fatidica torbava la quietut ab sos xisclats terribles, la tramontan abrunzia furienta.

—Digas, dona ¿qué fem aquí?

—Jo no ho sé pas...

—Aném, donchs, á dormir, que la nit avansa, y demá, pera repéndrer nostras tascas, nos hem d'aixecar aviat.

—No'm puch móurer.

—¿Per qué?...

—l'erque'l recort de ma filla m'hi obliga á no deixar el seti...

—¡Es una mala filla!

—¡Pobra filla meva!...

—¡Nos ha deshonrat!

—¡Mentida!

—¿Qué?... ¿Cóm dius?...

—Dich que no'ns ha deshonrat. De res de lo que va passarli ella'n té la culpa; tota la culpa es d'ell, es del brétol que va enganyarla...

—Ella va consentir sa perdició; es culpable donchs.

—No; may es culpable la dona.

—Encara'm farás riurcr...

—Riu, riu tant com vulguis, pro la noya no es culpable, perque en aquestas cosas may ho es una noya jove...

—¡Calla, que m'ofens! Nostra filla no'n té de disculpa!

—Si y si qu'en té. La dona, pe'l fet d'ésser dona, té l'enteniment curt. Ella no es com l'home, donchs l'home, cuan obra, obra ab ple coneixement de causa; la dona no es aixis. A las donas se'ns enganya senzillament, perque nos tres cors ayments sols de la bondat de las cosas creuhen las paraulas melosas qu'ells poch á poch ens diuhen á cau d'orella... y després... després cuan havém caygut en sas urpas, cuan s'han rabejat ab nosaltras, y fins á voltas nos fan plorar llágrimas de sanch y unglejar la terra ab desesperació suprema, nos llensan... ¡cobarts, més que cobarts!... nos llensan al fanch pera que'ns embrutém...

Va finir son parlament, la pobra vella, entre sospirs y llágrimas bullentas que li escaldavan llurs galtas marcidas. Son home escoltava capbaix, las mans caygudas, llur rahonament, y sols contestava brandant lleument el cap algunas vegadas. Per fi va dir:

—Gayrebé'm convenses, Toneta meva...

—Sempre convens la rahó. Per aixó, donchs, tornaré á repetir altra volta lo qu'he dit avans; la culpable no es la noya, es ell, es el lladre que l'enganya...

—¿Y ell es?...

—El xicot petit de cá la Bruixa.

—De mala casa havia d'ésser pera tenir tan mal cor.

—Pro la culpa també es nostra. Sabia tot'hóm del poble que'ls dos s'estimavan, y s'estimavan profundament, y nosaltres voliam impedir son amor.

—Si fos aquí ella
y ell volgués...

—Sabs qu'es mort
ell. Ara, en cuan á
ella, ¡qui sab, qui sab
ahont para!... ¡potser
també ho es de mor-
ta!...

— ¡Deu no ho vul-
ga!...

*
*
*

Trucaren á la porta
del baluart, y'l gos
udolá fortament. Els
dos vellets s'acosta-
ren aprop, ben aprop
l'un de l'altre. Tots
dos se miraren ab els
ulls inmóvils y la ca-
ra contreta ab expres-
sió de terror. Ell s'ai-
xecá penosament,
agafá un llum d'oli,
y obrint la portalada
del interior de la ca-
sa, eixi á fora'l ba-
luart. Posant una mà
devant del llum pera
que la forta tramon-
tana no li apagués,
arrivá fins á la porta
del exterior.

—¿Qui hi há?—va
cridar ab veu boy tre-
molosa.

— ¡Per l'amor de
Deu, —contestá una
veu desfallida,—do-
néume aculliment,
qu'el fillet meu se
glassa!...

—Pro, ¿qui sou?...

— ¡Per l'amor de
Deu!...

Instintivament el vell conegué aquella veu:
la de sa filla. Feu apartar la barra, giravoltá la
clau y la porta s'obri. La seva dona, desde'l por-
tal de l'interior, imposava silenci al gos que lla-
drava fréstegament.

A la feble claror del llum d'oli, vegeren que
la dona qu'entrava feya llástima sols de mirar-

la. Era una dona de cara emmorenida, d'ulls
grossos, solcats per cercles moradenchs, de ca-
bellera estesa desordenadament demunt llurs
espatllas, coberta llur carn negrosa ab quatre
pellingos de roba bruta y arreu plena de forats;
als brassos hi portava una tendre criatura que
semblava dormis profundament. Els dos ve-

BELLAS ARTS — JUDITH Y HOLOFERNES (Esculptura de Alfred Sanson.)

llets, al véurela, llensaren un crit d'admiració, ella'ls contemplà atontada, més després sorti de sa estranyesa.

—Ahónt me trobo?—digué l'arribada mirant esvalotadament á tots els indrets.

—En ta casa—va contestarli fermament sa mare.

—A casa teva—repeti son pare sense adonar-se'n.

Entrá al baluart la infelissa, y darrera seu el pare va tancar la porta y afirmá altre cop la barra. Després tots plegats se'n anaren al interior de la casa; el pare va tancar també la porta. Junts varen acostarse al foch y alli's reanimá la conversa.

—Pares—va dir ella—¿qué s'ha fet del Cisko?...

—¡S'ha mort!—contestá sa mare.

—¡Crema á l'infern!—afegi terriblement son pare.

—No ho vull pas que cremi; jo'l perdono.

—Molt bon cor tens, filla meva—repeti sa mare.

—Deixemhó córrer—parlá son pare,—ara es tart. A dormir, donchs.

S'apressaren tots, boy acabant d'apagar el foch de la llar el pare, y després agafant el llum. De brassos de sa filla prengué la mare'l noy petit y volgué petonejarlo. Després lo presentá á son marit y l'obligá també á ferli petons.

—Fésnhi un, qu'es el nostre net.

—No un, dos vull fernhi, perque ell alegrará nostra vellesa.

—Si,—contestá la filla—si, ell alegrará vostra vellesa. Será alegrada vostra vellesa per aquest noy, pe'l fill de l'abandonada, per aquest fill meu que junt ab sa mare ha recorregut el món trasant pe'l plá y la montanya á l'etzar, sense camí fixo. Si, pares meus, l'alegrará vostra vellesa mon fill estimat; ell plorarà cuan ploraréu, riurá cuan riuréu també...

—Potser, filla meva, encara no está batejat?

—No, mare.

—Donchs demá'l batejarém, á la mitjdiada. Tant si'l cel es seré com si la nevada ha enmantellat el plá y la montanya, demá'l batejarém. Y pera que sigui complerta la festa, farém que las campanas de l'iglesia toquin remorosament, ab remors de joya.

—Y'l batejará—digué 'l pare—el rector qu'ha fet entrar en mon cor la caritat...

—Y no'n farém cas de lo que diga la gent

del poble al veurem altra volta aqui, en ma propia casa—va dir la filla.—Ja ho sabém que la gent frueix de la desgracia d'altri; es ja vell que'l seu goig es martiritzar á sos semblants.

Comensaren á pujar els grahons de l'escala que conduhia á las cambras respectivas. Pensavan els vells, tot pujant penosament, que'l foch del amor nou los hi endolsiria'l fret de la vida. Creya la noya que'l perdó de llurs pares, y l'amor sagrat que'ls tindria'l fillet seu, li esborrarian completament las burlas y'ls sarcasmes de que fora objecte per part de la gent del poble. Y pera fruir d'aquests pensaments, tots plegats, anavan pujant els grahons de l'escala poch á poch... pausadament... ab un silenci mortuori que embolcallantho tot imposava respecte á la desgracia.

ALFONS SANS Y ROSSELL.

Hivern.

L'hivern ha arriuat
amoreta meva;
l'hivern ha arriuat,
més no l'hem de témer.

La neu cobrirá
la deserta plana
y treurá als aucells
dels despullats arbres.

Dels arbres fugint,
voldrán volá enlayre,
voldrán fret de la neu
gclará sas alas.

A terra cayent
voldrán redressarse,
més ¡ay! que la neu
será sa mortalla.

No temis al fret
volguda companya;
no temis al fret
que als aucellets mata.

Juntadets els dos,
nostres ulls'mirantse,
el foch dels petons
que't faré abressante,
crech que bastará
per pogué allunyarne
el fret de la neu
que als aucellets mata.

L'hivern ha arriuat
amoreta meva;
l'hivern ha arriuat,
més no l'hem de témer.

FRANCESCH COLOMER.

Primaverpal.

—Escolta, Madrona, quin rossinyol canta en tafurat en la verdissa del hort. ¿No'l sents?... Quinas refiladas no fa l'aucell! Es el primer que hi sentit aquesta anyada.

—Que no ho saps prou, que al arribar á Setmana Santa fan alas cap aquí?

—¡Redeu si ho sé, Madrona! Bona alegria no'm dona sentirlos després d'una hivernada tan freda.

—Y tan llarga, no?

—Si, Madrona, si, ben llarga. Y saps perque me'n donan tanta d'alegria aqueixos aucells de Primavera?... Donchs es perque cuan arriuan, ja podém dir que'l fret es fora, perque sa vinguda senyala la Setmana Santa, la festa més hermosa del any... ¡Cuánts recorts me portan á la memoria aqueixas diadas! Si, Madrona, al arribar al Diumenge de Rams, me sembla tornar á ser noy, trobarme com en aquell temps, dintre l'iglesia del Bon Jesús rebullint de goig, entre arcadas y més arcadas de palmas, entre aquella flayre de montanya qu'enamorava y era vida. Avuy semblant alegria será dels nostres fills; ells, Madrona, fruirán el goig d'esfullar els llozers refflorits... els plansons tendrissims d'oliveira rebrotada... Nosaltres ja som fruytes de tardania... per nosaltres resta l'alegria del Sol... las oracions del vespre, la terra que conreuhem y els aucells que'ns venen á veure al entrar la bonansa com aquest rossinyol qu'ara canta. ¿No sents quinas passadas ens regala desde'l fullám de la verdissa?

¡Quina matinada més xamosa! Sembla del mes dels llliris. ¡Quin sol de Maig!

Com granarán els blats ab aquesta tebior de Primavera.

—Si noy, si, ja es ben nostra.

LEOPOLD NEGRE.

PRINCIPAL.

En nostre anterior revista prometíam ocuparnos més detingudament de la comedia *Pepita Tudó*. y aném á ferho.

No es un'obra confeccionada ab material de resistencia; es un chalet molt elegant de construcció, però de bassamenta poch sólida. No obstant aquesta falta, que deuria produhir l'enderrocament ó cuan menys el desequilibri del edifici de recreu, el visitant resta embadalit devant dels frisos, de la forma arquitectónica, del istil que l'adorna y boy admirantho s'oblida de que hi manca solidés. En efecte, la comedia dramática que la galana ploma del senyor Palencia ha produhit, es enlluernadora, suggestiva en bastants passatges, com per exemple en els del final del prolech,

preparat per *accidens*, però ben meditat son efecte; el del primer acte, de segura observació, y sobretot el ab que acaba l'obra, recurs tan destrement ideyat y tan corprenedor, que per sí sol demostra la má d'un mestre.

En lo demés de l'obra, oropel, enllubernament y poca cosa de relléu vistós. Epissodis un xich esfumats débils, dintre de quin motiu l'autor podia trobarhi més vigorositat fins al entorn de la certesa histórica, algo més ferm que posés en evidencia — per més que l'obra giri tota prop de *Pepita Tudó*—l'importancia de sos personatges més coneguts, tals com els del rey Carlos IV y la reyna María Lluisa, quins en el nostre concepte jugan un paper massa secundari, apareixent en el decurs de la comedia com veritables figuras decorativas. També'ls que representan al Duch del Infantado y al Comte de Montilla. quins més tart, d'acort ab el canonge Escoiquiz, promogueren el célebre moti de Aran juez que ocasioná la cayguda del privat Godoy, tenen poch relléu.

L'obra, en general, es molt simpática; la proba es que no fatiga al espectador; molt al contrari. Hi traspúa de totes maneres un ambient agradable que conquista l'atenció del públich. Hi há tipos ben ensopegats, tals com els del Prior dels Dominichs y l'Invalit, que logran fer un primer acte interessantissim qu'es en nostra opinió el millor de l'obra, diguin lo que vulguin alguns crítichs que hi han volgut véurer certa tendencia á donar gust á las masses. Però aixís se fa un'obra agradosa; y si l'esperit liberal hi campeja, per més que no sia prou veritat, donada l'atmósfera que's respirava en aquella época, no es may de dólder, que més val que'l poble obri'ls ulls que no que's deixi apallissar á grausient.

En resúm. *Pepita Tudó*, dintre de sos defectes tanca molts cualitats dignas d'elogi. Perteneix al género de las grans obras populares, y sempre surará aquest género per més que diguin y fassin per'abolirlo. L'ánima d'un poble hi batega, y aquells recorts aconsolan dels desastres d'avuy, perque un pensa que en aquella época Espanya encara tenia empenta ab tot y la funesta política que ja dominava, ab tot y la debilitat de sos reys, ab tot y l'ambició del funest Godoy, y las immoralitats cortesanas, y'ls vergonyosos preparatius de la entrada del francés, que si bé sembrá de dol la terra espanyola, proporcioná epopeyas gloriosas pera las sevas armas.

En la interpretació de *Pepita Tudó* hi varem trobar ben encaixats en primer terme á la Sra. Tubau y al Sr. Palencia, com aixís mateix donaren bon relléu á sos papers els Srs. Casañer, Reig y Miralles, sobre tot en las parts de Prior, Invalit y Carlos IV.—A. R.

* * Dimars va estrenarse la comedia també histórica *La reina y la comedianta*, original del Sr. Cavestany, de la que'ns en ocuparém en el vinent número.

ROMEA.

Ens falta espay pera parlar del resultat del benefici del Sr. Franqueza, en quin programa hi entraba l'estreno d'una obreta d'en Llanas, y la resurrecció de la sarsuleta *Setze iuljes* del antich repertori lírich catalá.

Ho farém la setmana entrant.

* * Proximament s'estrenará la comedia del Ernest Soler de las Casas *Llicencia closa*, y pera més tart, tenim entés que la Empresa, una vegada ha resuscitat al género trasprenaych, posará en estudi una joguina cómica que's titula *A missas ditas*, arreglo d'un'obra del rey dels autors cómichs francesos, un verdader *vaudeville* que nosaltres coineixém com una de las obras més graciosas del gran Eugeni Labiche. L'arreglo al catalá es de D. Pere de Arbúes.

NOVEDATS.

L'alegría que passa.—El Pallasso ha pres tot el carácter de clown fins en els detalls més insignificants. En *Pugno di ferro* ha sigut el verdader *Cop de puny* ab sa borratxera eterna, ab son carácter brutal, ab son mal cor enver

la pobre nómada, ab sos secrets estudiats de forsa fula, ab tot el gesto natural del seu tipo. La *Zaira*, encarnació de la tristesa y de la poesia del carro, es adorable en el dir, admirable en el fer, realíssima despertadora de la compassió del públich en els moments de la seva por al veures sorpresa per l'ira brutal d'en *Cop de puny*. En *Joanet*, única ánima viva d'aquell poble, ha pres tot el relléu que son autor li doná al concébre. *El gandul*, molt bé. La gent del poble més natural, més ben moguda. En Rusiñol ha pogut véurer, gracias á la gran artista Vitaliani, ben encarnada la seva obra. Nosaltres es pot dir, que no obstant y haverla anat á véurer moltes vegadas, l'hem vista per primer cop.

¡Influeix tant en el valor d'una obra la representació, la manera de ferla; estém tan acostumats en aquest pahís en actors de teatro d'arcoba, que *L'alegría que passa* es pot dir que fins ara no l'hem coneguda.

D'aquí vé que'ns atrevím á dir que pren molt més relléu l'irrealitat del tipo de *Zaira*. En el sentiment, en la manera de dir tant elevada de la pobre *estrella*, hi veyém el poeta; per aixó la Vitaliani, al executar aquest paper, aixeca'l tipo fins á un refinament impossible per aquella nómada.

De totes maneres, no volém dir que no'ns agradi l'obra; jes tan hermós el seu símbol!

La traducció ben feta, encara que pert tot el carácter local.

La eminent Vitaliani cada día ens convens més. El seu *Zazá* es acabadíssim; mes si es cert que no hi trobém á faltar á la Mariani, també es veritat qu'anyorém á en Paladini.

Del estreno del drama *Scivolando sur la terra*, traducció italiana del drama inédit del Sr. Guimerá *Arrán de terra*, ens n'ocuparém en el vinent número. De moment podém dir ab pena que l'acció passa á Barcelona... ¡y's parla en italiá!

TÍVOLI.

S'ha efectuat la *reprise* del drama sacre de Guimerá *Jesús de Nazareth*, obra estrenada fa molts anys en Novedats ab un écsit magnífich. La veritat es que'l drama sembla que s'anyori del escenari espayós que li va donar vida, perque es tan gros, que en las redoidas dimensions en que's mou ara, hi está estret de debó. Además, hi manca l'exhornació de sa naixensa. Aquella esplendidé no s'hi veu ara, ab tot y haverse fet els possibles de presentarlo de la millor manera.

Ab la única cosa que s'hi veu la mateixa má del seu estreno es ab la direcció del Enrich Borrás. Aquesta, justa com alashoras, y la interpretació digne campanya d'aquella.

El públich ha rebut bé la *reprise*, tant es aixís, que no s'ha cansat d'aplaudir els principals passatges per lo que toca á l'obra literaria, com per lo que atany á la música del mestre Morera.

Ens en alegrém.—A.

SOCIETATS

En el «Centro Lliberal Monárquich» del seté districte (Lope de Vega) hi tingué lloch diumenge passat el benefici del aixirit actor cómich D. Antoni Amores ab el popular drama *Lo Ferrer de tall* y'l joguet *El baile de Bellas Artes*. La interpretació del drama res deixá que desitjar, especialment per part del beneficiat, que feu un *Esquerrá* molt mereixedor d'elogi, y la nena Xirgo, que demostrá possehir aptituts en el desempeñy del difícil paper de *Monxayre*. També, tant en l'obra gran, com en el joguet cómich, obtingueren bona cosa d'aplausos las Sras. Solá, Coello (C.) y Vallespir, y'ls Srs. Truncal, Furquet, Gou y Puiggall.

El beneficiat va ésser objecte de moltes demostracions

d'apreci y simpatía per part de sos amichs, donchs el teatro estava ple á vessar y la safata... també plena, además de rébrer el Sr. Amores bastants regalos.

La enhorabona y... *¡fins á un altre* que deya'l beneficiat. Naturalment.

Lluhida en extrém fou la funció celebrada'l diumenge ultim en la «Banya Graciense» á benefici del director del cuadro dramátich de dita societat D. Joan Oliva.

Las obras escullidas pera'l seu benefici foren el drama en tres actes *Mar sin orillas* y la opereta en un acte *Arturo di Fuencarrale*, en las qu'es guanyaren forts aplaudiments els intérpretes Srs. Oliva, Sebé, Roig, Montaner, Mariages, Palau y Cervelló, y las Srtas. Balestroni y Martín.

La sala atestada de gent.

En el teatro de la societat «Casino Artesano» de Gracia, s'hi posá en escena'l día 24 la magnífica comedia catalana en tres actes *La germana gran*, en quina execució prengueren part las Sras. Mateu, Kodés y Casajust, y'ls senyors Puig, Mallorquí, Pérez, Güell y altres, éssent molt aplaudits tots.

La direcció, per part del Sr. Puig, encertada.

En la simpática societat del carrer de Floridablanca «Centro de Fomento», representaren la vetllada del diumenge passat, baix la direcció dels inteligents aficionats Srs. Freixa y Cavaller, las sarsuelas en un acte *Las doce y media... sereno* y *Los aparecidos*, distingintse en son desempeñy, además dels senyors anomenats, las Srtas. Manzano y Almasqué, y'ls Srs. Piqueras, Marsal, López, Tuduri, Prats, Ponces, Guardiola, Gofí y Rull.

En el «Círculo de Propietarios» tingué lloch una extraordinaria funció composta de la comedia en tres actes de D. Albert Llanas *No es tan fiero y'l joguet Palos y á casa*.

Durant els intermedis, la música del Batalló de Cassadors de Barcelona va tocar escullidas pessas de son extens repertori.

El cuadro dramátich de la societat «Centro Familiar Instructivo» posá en escena'l diumenge prop-passat, baix la direcció del intelgent aficionat Sr. Isa, las obretas catalanas en un acte *Campi qui pugui*, *Un bateig á cops de puny* y *Lo ninot de mollas*.

En el «Casino Pujadas» diumenge passat la companyia d'aficionats que dirigeix D. Joan Pons, posá en escena el drama en tres actes d'Echegaray *En el seno de la muerte*.

NOTICIAS

Sobre nostre Certamen.

A causa de tenir que passar per certs requisits en la cuestió d'obtenir el local hont deu celebrarhi la festa del nostre Certamen, que gayrebé podém assegurar será l'histórich Saló de Cent de nostras Casas Consistorials, y per infinitat de rahons que no exposém perque podrian sentirse'n molestadas algunas personas, ens veyém precisats á aplassar, fins al diumen-

ge de Pascua, el repartiment de premis. En aquesta diada senyaladíssima, s'efectuarà, donchs, y quedarà ja com a festa marcada pera celebrarhi anyalment els nostres concursos.

Critiquintnos ó no, els allargos qu'hem donat a la festa de nostre primer Certamen han sigut contra la voluntat de tots nosaltres. Actualment, si esplicavam las causas que'ns obligan a ficar un'altra fetxa, ens donarian la rahó tots aquells que pugan murmurar d'aquets incidents imprevistos.

Repetim per darrera vegada als autors llorejats el prech que'ls hi feyam de remétrer el seu retrato ab tota urgencia, pera'l *número extraordinari* que publicarem solemnisant la festa de nostre Certamen.

Sembla estrany que fins els més interessats ens lliguin de mans. Cuan demaném tantas vegadas las cosas ja sabem nosaltres l'interés que tenen. ¿Bastará aquest *ultimatum*?

Se'ns diu que'l premi musical ofert a la millor sardana l'ha obtingut el distingit mestre catalá don Eussebi Guiteras, director de la Banda de la casa de Caritat.

Donchs bé, sabem que l'autor ha instrumentat la seva composició y que la farà executar en l'acte de la festa per la esmentada Banda, dirigida pe'l seu autor.

Las altras composicions musicals també serán executadas per sos autors y cantadas per distingits artistes, una d'ellas per la simpática tiple senyoreta Ravella, alumne del Conservatori del Liceu.

Ha entrat a formar part de nostra Redacció en qualitat de Corresponsal literari en Portugal, el jove escriptor don Ignasi de L. Ribera y Rovira, resident en aquella terra lusitana.

En el vinent número publicarem la primera *carta* del intel·ligent corresponsal.

S'ha publicat el drama d'en Manel Rovira y Serra, *Gent de vidre*, estrenat ab gran éxit en el teatro Romea.

Forma un volum de prop de 200 planas, presentat ab molt luxe, y's ven en kioskos, llibrerías y en aquesta Administració, al preu de dugas pessetas l'exemplar.

Se troba molt millorat en sa malaltía nostre volgut amic el notable dibuixant don J. Lluís Pellicer.

Ne tenim una alegría.

L'Associació dels Coros d'en Clavé tracta d'obsequiar al senyor Pi y Margall, ab variats festeigs, cuan aquest home públich vingui a Barcelona a presidir els Jochs Florals d'enguany.

En aquesta administració se ven al preu de 15 céntims l'exemplar, la joguina cómica en 1 acte, original de don Joseph Graells, titulada *Celos de l'Escolástica*.

A tots els que presentin en l'Administració de CATALUNYA ARTÍSTICA els folletins en bon estat del drama *Lo full de paper* y de la comedia *Els dos Cunills*, se'ls en-

tegrará un exemplar encuadernat mitjansant l'import de 10 céntims de pesseta.

La notable revista parisenca *Mercure de France*, número 135, perteneixent al present mes de Mars, dedica lloables frases a CATALUNYA ARTÍSTICA, citantlo entre las cinch ó sis publicacions que creu dignas d'esmentar dintre'l moviment, no solament de Catalunya, sinó del resto d'Espanya. Aquesta deferencia per part d'una Revista de las millors del món, ens ha encoratjat en la nostra tasca que ja comensa de ferse oviradora, y no hi há que dir que continuarem treballant de ferm, refinantla de poch en poch y acoblant las millors firmas que poden donar esplendor a las columnas de la nostra publicació, feta sense pretensions y si ab un desinterés digne del favor que'ns vé dispensant el publich. Al fer esment d'aquesta galantería vinguda pe'l *Mercure de France* li enviém el saludo coral y las protestas de nostre més ferm agrahiment.

El periodich *Patria*, de Tarragona, ha publicat un número extraordinari dedicat a commemorar el segon aniversari

Actualitat.

¿Veuen tot aquest bé de Deu de figuetas? Donchs totas ballan al só del bombo del seu amo y a capritxo del qui las fa bellugar.

de la fundació del Centro «Las Quatre barras», de quina entitat n'es porta-veu.

Hem rebut un exemplar de la joguina còmica en un acte, original de Don Lluís Benaiges, *La pubilla del barber*, obreta estrenada ab écsit extraordinari el 25 de Desembre del any passat en el teatro del Centro Recreatiu Catalanista «Las Quatre barras», d: Tarragona.

Estimém l'envio.

Lord Carrincló'n, ha portat la embaixada á Madrid de que Inglaterra s'alegra de las bonas relacions qu'existeixen entre'ls dos pahíssos.

Y nosaltres ens alegrém de coneixe'l.

CATALUNYA ARTISTICA se ven á París, Boulevard Montmartre, Kiosque núm. 50, de Mme. Scheneider.

XARADA

Es la senyoreta Xellas una notabilitat; y en el piano ha demostrat que sab fer grans maravellas.

Qui concix el talent seu ningú pot regatejarli; els professors del Liceu ja no saben que ensenyarli.

Com que molta *hu-cuarla* te cuan toca ella's fa sentí: per xó molts cops fa malbé sens darse compte, algú «si»,

Sent, com es, tan desinvolta, picant, treu notas tan bellas (?) que molts cops, el qui la escolta se pensa qu'es que fa estellas.

Gent de *total* diu que ha anat á escoltarla algunas nits y ella, amable, els ha tocat els trossos més escullits.

D'un modo may conegut toca la gavota «*Al mar*» y escoltanla fins hi ha hagut qui s'arriba á marejar.

Executant melodias ella fa procesas grans; y fins toca sinfonias tota sola á quatre mans!

Encara que li somriuen *primera-dos-tres* d'artista altres lo contrari diuen perquè es molt curta de vista.

Un gran defecte aixó es que poch li escau, la vritat, puig, tocant passeja'l tres ab gran pena pe'l teclat.

Y encar que ella no ho repara de tal manera ho sol fer que's posa molts cops la cara negre com un carboner.

No sé si será per xó que al presentarse ocasió y *cuarta* gracia alabant diu el seu papá ab cert tó qu'es una eminencia gran.

J. STARAMSA.

**

Solueció al del número passat.

Xarada: Fe-li-ci-ta-rí-a.

Correspondencia literaria.

Joan Prats, Gabriel Pla, Antoni Fabregas, Gerard Buxedas, Artur Rovira, H. Roure, Francesch Martí: Quedan complacuts.—T. M. Cots: No m'agrada.—Lo cantayre de la costa (Mataró): Ne publicaré alguns. No molesta.—Errat: En cartera.—Pere Font Nielfa (Vilasar de Dalt): «La llar» está mal rimada.—Emili Graells: Alguna cosa's publicaré.—J. Vives Borrell: Entra en torn la prosa; la poesia «Als poetes» no está á la mateixa altura.—Francesch Olivés Simó: De vosté també la prosa; la poesia no. Déixils corra'ls versos.—V. Lorda: Sento dirli, però las dugas «Intimas» no m'agradan.—J. Güell y Ferrer: Els «Fulls d'un manuscrit» son llarguissims. «Deliri» mal rimat.—X. Zengotita Bayona: Publicaré alguna «Nota de mar».—F. Santigosa Martí: Un dels dos segur.—Domingo Mimó: Practiquis forsa.—Joan Carim: Molt fluix.—Jofre Scot: No va.—Francisco Castellá: Costaria molt retocarla, tant que millor sería ferla nova.—R. Ribera Llobet: S'ha de retocar: veurém.—Pere Pascual Salichs: Provi d'enviar quelcóm de més cos.—Lluís G. Salvador: Gracias y disposar.—Carlos Tutusaus: Descuydada.—Santiago Folch: Entra en torn.—J. Balaguer Soler: La publi carém.—Pau Alari (Santa Coloma de Gramanet): El cas es llarguissim y d'escás interés pe'ls lectors. Si hagués pogut condensar el fet, encara...—Joseph Soler Moix (Mataró): Se li enviarán.—J. Aymá Ayala: Igual li dich; de lo demés ja'l tinch present Aviat rebrá noticias.—R. Pujadas Truch (Masnou): Envihi'l domicili y se li remetrán.—R. Homedes Munde (Tarragona): Lo ultim que m'envia no m'agrada. De lo acceptat no'n passi ansia.—Pere Prat J.: No está malament.—Salvador Sabater Oliver (Sabadell): No té interés; pe'ls lectors; es massa íntim.—J. Monrás: Aixís que hagi passat el Certamen lo complauré.—Lluís Sardá: Gracias per la felicitació. Molt més hauriam fet á no trobar entrebanchs.

Nota: Contestém lo més atrassat. En el vinent número ho farém ab lo que de fresch s'ha rebut, qu'es molt.

Fidel Giró, impresor.—Carrer Valencia, 311, Barcelona.

CATALUNYA ARTISTICA

SETMANARI IL·LUSTRAT de Literatura, Arts y Teatros.

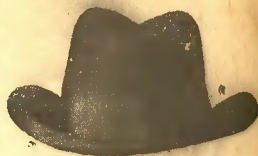
Redacció y Administració: — Raurich, 20, principal. — (Si ha bussó á la porta.)

12 planas de text degut als millors prosistas, poetas y crítichs regionals. — 4 de novela ilustrada. — 8 de folletí dramátich. — Grabats y dibuixos de notables artistas. — Cubertas en paper de seda.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ: BARCELONA, trimestre 2 pessetas. — FORA, mitj any 4 pessetas. — EXTRANJER un any 12 franchs. — NÚMERO CORRENT, 15 céntims. — NÚMERO ATRASSAT, 20 céntims.

FÁBRICA DE SOMBREROS

de totas classes y formas

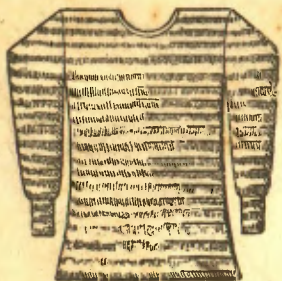
A. GILI

ES DE LAS CASAS QUE VEN AB MES ECONOMIA

HOSPITAL, núm. 16. — BARCELONA

Vendas al engrós y al detall.

PREUS DE FÁBRICA

Casa exclussiva en

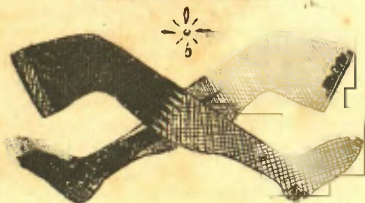
GENEROS DE PUNT

DE

CONZALO COMELLA

CARDENAL CASAÑAS (Avants Riera del Pi). núm. 10.

BARCELONA

Marca registrada.

TANCAT ELS DIAS FESTIUS

Galería Lírich-Dramática Regional

DESPATX Y ARXIU: Raurich, 20 principal.

Aquesta nova **Galería** montada luxosament, ofereix als senyors autors dramátichs y músichs compositors de Catalunya, Balears y Valencia, condicions ventatjósissimas.

Respón del cobro de propietat, conta ab un escullit servey de Corresponsals, percibeix tan sols un **10 per 100** dintre Barcelona y un **15 per 100** per tot Catalunya y regions indicadas, inscriu **gratuitament** en el **Registre de la Propietat Intelectual** las obras dels autors que representa, **liquida** al cap del mes y defensa 'ls drets d'autor sense retribució devant de **Centres gubernatius, económichs y judicials**.

Poden els senyors autors demanar la **Circular** que conté las condicions de la nova

GALERÍA LÍRICH-DRAMÁTICA REGIONAL